

ספק ברכות להקל

מושג תוכן
ברכות

הברכות שאנו מברכים תוקנו על ידי חכמים. כאשר יש ספק בברכה – יש להקל, כי הכלל ההלכתי אומר "ספק דרבנן לקולא" (כאשר יש ספק במצוות דרבנן – מקלים ולא מחמירים).

הבעיה ההלכתית כאשר אומרים ברכה מיותרת – עוברים על איסור של הזכרת שם ה' לבטלה. המקרים שבהם מקלים בברכות:

- אדם שאינו יודע או אינו זוכר אם בירך ברכה ראשונה – לא יברך שוב.

- כשיש ספק הלכתי אמיתי (לא מחוסר ידע...) כיצד צריך לברך, אסור "להתמיר" ולברך את שתי הברכות שלגביהן יש את הספק, אלא חייבים "להקל" ולברך רק ברכה אחת – כוללת יותר וכד'.

- כשעשו טעות מסוימת בברכה ראשונה, בדרך כלל, אסור "להתמיר" ולברך שוב מחדש, אלא חייבים "להקל" ולהסתפק בברכה שכבר ברכו.

ברכות ראשונות

מושג תוכן
ברכות

קבוצת 'ברכות הנהנין' הנאמרות לפני אכילת כל אוכל, בכל כמות, למעט מאכל שאינו ראוי למאכל אדם. להלן הברכות הראשונות:

- כל ברכה מתחילה בנוסח: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם" – ולאחר מכן נוסח הברכה:
- 'המוציא לחם מן הארץ' – על לחם העשוי מחמשת מיני דגן.
- 'בורא מיני מזונות' – על מאכלים העשויים חמשת מיני דגן ואינם נחשבים 'לחם'.
- 'בורא פרי הגפן' – על יין או מיץ ענבים.
- 'בורא פרי העץ' – על פרות הגדלים בעץ
- 'בורא פרי האדמה' – על עשבים, ירקות וכל פרי האדמה.
- 'שהכל נהיה בדברו' – על שאר הדברים שאין גידולם מהארץ, ועל מקרים של ספק בברכות.

הפסק (הפסיק)

מושג בסיס

נסיבות בקיום
המצווה

בְּאִשֶּׁר בְּאַמְצֵעַ קִיּוֹם מִצְוָה פּוֹנִים
לַעֲסֹק בְּדִבְרֵי אַחֵר שְׂאִינוּ קָשׁוּר
לַמִּצְוָה – אוֹ שְׂעוֹשִׂים הַפְּסָקָה
אַרְכָּה בְּזִמְנוֹ קִיּוּמָהּ – זֶהוּ 'הַפְּסִיק'.
יֵשׁ מִצְווֹת שְׂאֲסוּר לְהַפְּסִיק
בְּאַמְצֵעַ קִיּוּמָן.
לְדַגְמָה: בְּאִשֶּׁר מְבָרְכִים יֵשׁ לֶאֱכֹל
מִיָּד אֶת הַמֶּאֱכָל.

בְּדִיעָבַד – לְכַתְּחֵלָה

מושג בסיס

דרגות בקיום
המצווה

'בְּדִיעָבַד' מְלָה בְּאַרְמִית שְׂתַרְגוּמָהּ הוּא:
'אִם עָשָׂה'. בְּדֶרֶךְ כָּלל מוֹפִיעַ בְּטוֹי זֶה
בְּאִשֶּׁר נַעֲשֶׂה דִבְרֵי שְׂלֵא כְּפִי דְרִישׁוֹת
הַהֲלָכָה הַמְקוֹרִיּוֹת – וְאֵז מוֹרָה לָנוּ
הַהֲלָכָה מָה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת כָּעֵת. מְלָה זֹו
מְנַגֶּדֶת לַמְלָה 'לְכַתְּחֵלָה' – כִּיצַד רָאוּי
הָיָה לִנְהַג.
לְדַגְמָה: לְכַתְּחֵלָה יֵשׁ לְבָרֵךְ אֶת הַבְּרָכָה
הַמִּתְאַיְמָה לְכָל מֶאֱכָל. בְּדִיעָבַד, אִם בִּירָךְ
שֶׁהַכֹּל – נִחְשָׁב לוֹ שֶׁבִּירָךְ.

הִיָּתָה דַּעְתּוֹ/ לֹא הִיָּתָה דַּעְתּוֹ

מושג בסיס
נסיבות בקיום
המצווה

בְּאִשׁוֹר אָדָם עוֹשֶׂה פְּעֻלָּה
מִתְחַשְּׁבִים מָה הִיָּתָה דַּעְתּוֹ בְּשַׁעַת
הַפְּעֻלָּה.

לְדַגְמָה: אִם מְבָרֵךְ עַל מֵאֲכָל,
וְהַמֵּאֲכָל נָפַל וְנִמָּאֵס מֵאֲכִילָה, הוּא
לֹא צָרִיךְ לְבָרֵךְ שֵׁנִית עַל מֵאֲכָל
אַחֵר - אִם בְּשַׁעַת שִׁבְרוֹ - הִתְכַּוֵּן
לְאֲכֹל עוֹד מִהַמֵּאֲכָל.

בְּדִיעָבַד - לְכַתְּחֵלָה

מושג בסיס
דרגות בקיום
המצווה

‘בְּדִיעָבַד’ מְלָה בְּאַרְמִית שֶׁתַּרְגוּמָהּ הוּא:
‘אִם עָשָׂה’. בְּדֶרֶךְ כָּלל מוֹפִיעַ בְּטוֹי זֶה
בְּאִשׁוֹר נַעֲשֶׂה דָבָר שְׁלֹא כְּפִי דְרִישׁוֹת
הַהֲלָכָה הַמְקוֹרִיּוֹת - וְאֵז מוֹרָה לָנוּ
הַהֲלָכָה מָה עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת כָּעֵת. מְלָה זוֹ
מְנַגֶּדֶת לַמְלָה ‘לְכַתְּחֵלָה’ - כִּיצַד רָאוּי
הָיָה לִנְהַג.

לְדַגְמָה: לְכַתְּחֵלָה יֵשׁ לְבָרֵךְ אֶת הַבִּרְכָּה
הַמִּתְאַיְמָה לְכָל מֵאֲכָל. בְּדִיעָבַד, אִם בָּרַךְ
שֶׁהַכֹּל - נִחְשָׁב לוֹ שִׁבְרוֹ.